

Oponentský posudek

disertační práce MgA. Pavly Kačírkové

Sochařský objekt v kulturní krajině. Reflexe nejen veřejného prostoru

Fakulta výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně

Brno 2014

Disertační práce Pavly Kačírkové je vyústěním jejího studia na Fakultě výtvarných umění VUT v Brně, kde absolvovala bakalářský a magisterský stupeň v Ateliéru sochařství 2 u profesora Jana Ambrúze, který byl také jejím školitelem v doktorském studijním programu. Téma disertace je plně v souladu se studijním oborem fakulty Umění ve veřejném prostoru a umělecký provoz a zároveň reflektuje dosavadní tvůrčí vývoj doktorandky, který úzce souvisí s aktivitami Jana Ambrúze. Ten se v roce 2004 přestěhoval z Hranic na Moravě do vesnice Šarovy, která leží na hlavní cestě spojující Uherské Hradiště se Zlínem. V uplynulých deseti letech zde vyvíjel a nadále vyvíjí programové, intenzivní a neúnavné úsilí, aby v Šarovech a jejich okolí byla revitalizována historická individuálnost vesnice na základě jejího komplexního poznání, do níž by bylo také vstupováno promyšlenými uměleckými intervencemi. Pisatelka v této souvislosti zmiňuje F. W. Maitlanda, jenž přirovnává krajinu ke „kouzelnému palimpsestu“, pergamenovému rukopisu, jehož stránky jsou nejprve popsány, dopisovány, mazány a znovu doplňovány (zdroj není citován). Roku 2010 inicioval Ambrúz vznik občanského sdružení *Jiná krajina*, prosazující program *Kříže cesty sochy krajina lidé*. Kromě něho se stali členy jeho syn Kryštof a P. Kačírková; z obyvatel obce nikdo neprojevil zájem. V místě se ale uplatnili rovněž někteří další studenti z Ambrúzova ateliéru a došlo i ke spolupráci se studenty Fakulty architektury VUT. Ještě před založením sdružení byla v roce 2008 v Šarovech instalována Kačírkové Křížová cesta a o dva roky později Kaple I u obce Salaš, která byla na fakultě jejím závěrečným magisterským projektem. Každou realizovanou akci předcházely petiční akce, veřejné sbírky, informační kampaně a veřejné dobrovolné akce a rozsáhlá korespondence s úřady i občany; nejinak je tomu u akcí, které teprve čekají na uskutečnění. (Ambrúz dokonce vydává vlastním nákladem časopis.) V Šarovech se tato výjimečná a záslužná činnost setkává s mimořádnou nepřízní. Jakoby se zde koncentrovala obecnější skutečnost, že „v současné době jsme se vzdálili krajině. Není to místo, kde se pohybujeme, kde žijeme. Většinu času trávíme jinde. Máme jiné starosti, než měli lidé před pár desítkami let. Z krajiny jsme se vytratili. Nyní krajinou jen projíždíme.“ (s. 17)

Výsledky desetiletého „pozorování“ Šarov přibližuje P. Kačírková v druhé kapitole s názvem *Kulturní a historické hodnoty krajiny*. Konstatuje, že obyvatelé v obci bydlí, ale zaměstnání jsou v blízkých větších městech, takže se jedná o „vesnické měšťany“. Specifikem Šarov je nízká míra víry mezi obyvateli, což vedlo architekta Milanu Sušku k označení „bezbožná dědina“. Nepřekvapuje proto, že instalovaná a proponovaná sochařská díla, která mají převážně sakrální charakter, se u místních setkávají s odmítáním a nepochopením. Avšak i část výsadby ovocných stromů podél cest byla odstraněna na příkaz obecního zastupitelstva, v jiném případě akci zmařil vandal. Bezohledná a necitlivá kolektivizace zemědělství v padesátých letech zcelila drobná pole v rozlehlé lány (monokulturní poušť), obhospodařované družstvem nikoli v Šarovech, ale ve Zlíně-Kudlově. P. Kačírková postupně uvádí krajinné struktury Šarov, jimž přiznává lokální význam, zatímco sídelní prvky nadsazeně označuje za cenné objekty. V obci se ale nachází jediná nemovitá kulturní památka

– pozdně barokní kříž. Z devadesátých let pocházející Sládečkova architektura obecního úřadu a socha Memento od místního Lubomíra Jarcovjáka nevyznívají příliš přesvědčivě. Opomenuta není ani spolková činnost vesničanů, různé soutěže a folklorní slavnosti. Alespoň částečný obraz o vztahu obyvatel k jejich obci shromáždil dotazník, i když respondentů bylo poskrovnu. Třetí kapitolu (*Jiná krajina*) věnuje autorka občanskému sdružení Jinákrajina a profesní prezentaci jeho členů. Do tohoto textu je vsazena podkapitola o hledání východisek a paralel v České republice, což je pokus o exkurz do historie utváření krajiny. Po velmi stručném připomenutí pravěku a středověku se P. Kačírková soustřeďuje především na českou barokní krajinu a svůj přehled dovádí až do současnosti, včetně uvedení jmen i zahraničních umělců.

Kapitola *Realizace v krajině* uvozuje a zároveň z podstatné části vyplňuje druhou stovku stránek disertace, nepočítáme-li přílohy. Představuje jakousi kroniku či kalendárium, kde jsou počínaje rokem 2007 popsány po jednotlivých letech veškeré aktivity Jinékrajiny od návrhů po instalace. V poslední době lze zaznamenat ohlas této činnosti v okruhu, který výrazně přesahuje hranice Šarov a jejich okolí. Vyzvednout je třeba zlínské výstavní prezentace občanského sdružení a Jana Ambrůze, samostatně a v rámci Nového zlínského salonu. Jinákrajina se v loňském roce představila také v zahraničí na studentském workshopu Fresh Design ve Wróclawi. Logicky na tento výčet navazuje přehled plánovaných aktivit v blízké budoucnosti.

Pátá kapitola už názvem *Hledání současné vesnice a krajiny – propojení kulturologických a ekologických paradigmat myšlení* naznačuje, kam by se měl ubírat další vývoj. V současnosti preferovaný pojem sociologie krajiny vyjadřuje, že „*dochází k posunu od geografického a přírodního evolucionistického pojetí, kdy prostředí a krajina určuje společnost a její kulturu. Sociologie krajiny nepreferuje nadvládu sociálního nad ekologickým, ale je nastolen rovnocenný dialog mezi krajinou a člověkem. Nastává tak posun k aktivní roli lidské společnosti.*“ Jak v závěru P. Kačírková prohlašuje, mělo by v práci s krajinou dojít k propojení ekologického, sociologického a uměleckého aspektu. Svědectvím, že tento cíl vyžaduje mimořádné úsilí, jsou téměř tři desítky stran přílohy s prepisem nejen korespondence Jana Ambrůze, adresované starostovi Šarov, starostce Bohuslavic, příslušným odborům krajského úřadu Zlínského kraje a jeho hejtmanovi (i jednotlivým občanům), ale i jejich odpovědí.

Závěrem lze potvrdit autorčin předpoklad, že se její disertační práce může stát inspirací a příkladem pro mnohé další iniciativy na českém venkově. Je cenným dokumentem, který podrobně zaznamenává, vysvětluje a hodnotí vše, co se v Šarovech a okolí v oblasti práce s krajinou odehrálo. Celkově pozitivním hodnocením nelze ale zastřít některé nedostatky. Není mně známo, proč P. Kačírková zvolila číselné označování jednotlivých částí textu, které zpravidla užívají odborníci technických oborů. Když jsem sečetl počet částí, kapitol, podkapitol a jejich další dělení a bibliografii s přílohami, dospěl jsem k číslu devadesát! Jednotlivé kostky této mozaiky by bylo užitečné spojit do větších celků, které by umožnily také pevnější a logičtější kompozici a vyloučily by zbytečné opakování některých údajů. Autorka sice zadala text k jazykové korektuře, ta ale nebyla provedena důsledně a nezahrnula stylistické úpravy. Rovněž tak poznámkový aparát se vymyká standardním normám. Omluvou je fakt, že P. Kačírková je na prvním místě vyhraněnou sochařkou, což dokládají mimo jiné její realizace v Šarovech a teoretická reflexe umělecké tvorby je komplementární

součástí jejich aktivit. Zcela na závěr ještě impulz autorce k hlubšímu prostudování a aplikaci obsahu knihy Ladislava Žáka *Obytná krajina*. Nejzasvěcenější interpretkou Žákova díla je v současnosti Dita Dvořáková, viz její publikaci *Ladislav Žák. Byt a krajina*, Praha 2006 a disertaci *Ladislav Žák (1900-1973)*, obhájenou na Ústavu pro dějiny umění Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v roce 2009. Za další: Při konzultaci před několika roky mě P. Kačírková seznamovala se svým projektem Křížové cesty, která měla být původně instalována v okolí kláštera Matky Boží cisterciáků-trapistů v Novém Dvoře v obci Dobrá Voda u Toužimi, jehož kostel a konventní budovy projektoval John Pawson. Sochařské ztvárnění jsem vysoce hodnotil, neboť dokonale korespondovalo s minimalistickou architekturou kláštera a ideově se sakrálním prostředím. Důvody, proč z realizace sešlo, neznám. Nakonec se ale podařilo dílo uskutečnit v nezměněné podobě v Šarovech, v bezbožné dědině, tudíž v prostředí zcela odlišném. V rozpravě by mohla doktorandka tuto situaci vysvětlit. Na s. 99 totiž píše, že sochařské objekty by měly být navrhovány pro konkrétní místo.

Disertační práci MgA. Pavly Kačírkové *Sochařský objekt v kulturní krajině. Reflexe nejen veřejného prostoru* doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikaci B.

Prof. PhDr. Jan Sedlák, CSc.

V Brně 31. 7. 2014